

4496

281.6
S-30

1911

CD 2001

7087

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

ԱՏԵՆԱՊԵՏԱՑ ԴԻԻԱՆԻ

Ի ՄԱՍԻՆ ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԵԱՆՑ



Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագր. Օսմ. Գործակցական Ընկերության

Պապը Ալի Էպրուսուուուս հասեւի Թիւ 27

361
Ս-30

1911

281/6
S-30

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Բ

ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆԻ

Ի ՄԱՍԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՑ ԲԱՐԵՓՈԽԵԱԼ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐՈՒ

Վսեմաշուք

Ատենապետ Էֆէնտի

Ազգ. Երեսփ. Ընդհ. Ժողովոյ

39
Նախաձեռնութեան Դիւանա փետր.
24 թուակիր տեղեկագրով, ներկա-
յացուցած էր Պատկ. Ժողովիդ, Երու-
սաղէմի վանքին ներքին կանոնադրի
երմտական գործառնութեանց վերա-
բերեալ յօդուածներու մէջ անհրա-
ժեշտ դատած բարեփոխութիւններն՝
Պատկ. Ժողովիդ փետր. 10ի նիստին
մէջ քուէարկուած բանաձեւին հիման
վրայ և արտայայտուած կարծիքնե-
րուն հետեւողութեամբ:

Մայր Դիւանդ, Ազգ. Ժողովոյ ու-
րոշման համեմատ փետրվար 26 թուա-
կիր և 1161 թուահամար պաշտօնա-
գրով մը Դիւանիս վերագարձներով
նոյն տեղեկագիրը, կը յանձնարարէր,
փոփոխելի կանոնական տրամադրու-
թիւնները աւելի մանրամասն և հին
տրամադրութիւններուն հետ բաղ-
դատուելու ձեւով պատրաստել և կըր-
կին ներկայացնել Ազգ. Ժողովոյ քըն-
նութեան:

Նախաձեռնութեան Դիւանս, այս
անգամ կատարելով իրեն յանձնուած
այս աշխատութիւնը, պատիւ ունի
ներկայացնելու ծրագրուած բարե-

փոխութիւնները, տարադրեալ ձեւով:
Եւ որպէս զի լաւ ըմբռնուի, բարե-
փոխեալ յօդուածներու իմաստը, Դի-
ւանս, իբրեւ յաւելուածական յօդ-
ուած նոյն կանոնադրին, կ'առաջար-
կէ նախ և առաջ հետեւեալը՝

Յաւելուածական յօդուած. — Եւ-
րուսաղէմի Ս. Յակօբեանց միաբա-
նութեան երմտական և մատակարա-
րական գործին վերին հսկողութիւնը
յանձնուած է Ազգ. Կեդրոնական
Վարչութեան կամ անկէ կարգեալ
միայուն խնամակալութեան մը, որ
իր կողմէ նշանակուած հաշուեքննիչ
պաշտօնէին միջոցաւ, և մասնաւոր յօդ-
ուածներով սահմանեալ տրամադրու-
թեանց համեմատ ի գործ կը դնէ
իրեն յանձնուած պաշտօնը:

ԱՐԴԻ (1888ի) ԿԱՆՈՆԱԳՐԻՆ
ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԸ

Յօդ. 31. Տնօրէն Ժողովոյ պաշ-
տօնն է հաւանութեամբ Ս. Պատրիար-
քի, Ս.Աթոռոյ պաշտօնատարաց կողմէ
ներկայացուած և ճշաւոր և ծանրակշիռ
գործերը անօրինել, նախապէս ստա-

նալով անոնց կարծիքը և դիտ-
զութիւնն.

Ստորագրեալ պաշտօնէից ընտրու-
թիւնները կատարել.

Վարչական հրահանգներն և ան-
բէնութիւնները սահմանել.

Եւ ի մի բան, անօրինել այն ամէն
գործերն, որք իւրաքանչիւր պաշտօ-
նատարի իրաւասութենէն վեր կը
դատուին:

Նոյնպէս, Տնօրէն ժողովոյ պաշ-
տաման կը պատկանի, հաւանութեամբ
միշտ Ս. Պատրիարքի, Ս. Աթոռոյ
վարկը պահելու համար ի հարկին
փոխառութեան պէտքն ու պայման-
ները սահմանել, կալուածական գնումն
և վաճառումն ընել, Միաբանից ըն-
դունելութիւնն որոշել, ամբաստանու-
թիւնները քննել, հրաժարում վճռել,
աստիճանի բարձրացման արժանաւո-
րութիւնն (բաց ի Եպիսկոպոսներէ)
որոշել, և ի գէպս մահուան Միաբա-
նից սեփական գոյից վրայ կանոնա-
կան տրամադրութիւնն ի գործ դնել:

Յօդ. 32.— Տնօրէն ժողովը ամէն
ամսագլուխ պաշտօնէից հաշիւները կը
քննէ, չորս ամիսն անգամ մը Ս. Աթո-
ռոյ ելեւմտից վիճակն ստուգելով
հարկաւոր անօրէնութիւնները կ'ընէ,
ամէն տարեգլուխ անցելոյն հաշիւները
կը փակէ և յաջորդին ելմտացոյցը
կանխաւ յարգարեւով՝ բացատրական
Տեղեկագրութեամբ կը ներկայէ Միա-
բանական Ընդհանուր ժողովոյ:

Յօդ. 37.— Ընդհանուր ժողովն
կը գումարի,

Ա. Կանոնաւորապէս ամէն տա-
րեգլուխ (Մայիս) Տնօրէն ժողովոյ հա-
մարատուութիւնը առնելու և առ
Ազգային երեսփոխանական ժողովն
իր համարը տալու, և՝

Բ. Պատահապէս երբ Ս. Պատրի-
արքը, կամ Տնօրէն ժողովը մասնաւոր

խնդրոյ մը համար հարկ տեսնեն և
կամ Ընդհանուր ժողովոյ Ս. Երու-
սաղէմի մէջ գտնուող անդամաց մէկ
երրորդ մասը բացորոշ խնդրագրով
հայցեն անոր գումարումը:

Յօդ. 41.— Ամէն տարեգլուխ
Միաբանական Ընդհանուր ժողովը
Տնօրէն ժողովոյ համարատուութեան
Տեղեկագիրն և ելմտացոյցն ընդու-
նելով ստուգելէ և վաւերացնելէ յե-
տոյ իր կողմէն համարատուութեան
Տեղեկագիր կ'ուղղէ առ Ազգային
Երեսփոխանական ժողովն, մի առ մի
նշանակելով ի նմին 33 ըդ. յօդուածին
տրամադրութեան համաձայն ատրուոյն
մէջ կատարուած Վարչական, Տնոն-
սական, Ելմտական, Բարեկարգական
անօրէնութիւնքն, ինչպէս նաև վեր-
ջացեալ տարւոյ հաշուեկշիռն:

Յօդ. 47.— Ելմտից տեսուչը կը
ընտրուի Տնօրէն ժողովէն և համա-
րատու է նմա և պաշտօնն է Ս. Ա-
թոռոյ ելմտից կանոնաւոր անտեսու-
թեան և համարակալութեան վերա-
տեսչութիւնը:

Յօդ. 50.— Ս. Աթոռոյ ամէն տե-
սակ ելեւմտորը սահմանեալ ելմտա-
ցոյցին համաձայն կը դանձուին կամ
կը վճարուին ելեւմտից Տեսչին ձե-
ռք. իսկ ելմտացոյցէ դուրս սրտա-
սովոր հասութից դանձումն և ծա-
խուց վճարումն կը լինի Տնօրէն ժո-
ղովոյ մասնաւոր և պատճառաբանեալ
որոշմամբ և Ս. Պատրիարքի պաշտօ-
նագրով:

Յօդ. 51.— Ս. Աթոռոյ փոխառա-
կան գործողութիւնք ելեւմտից Տես-
չին ձեռք կը կատարուին՝ Տնօրէն
ժողովոյ որոշումն և Ս. Պատրիարքի
պաշտօնագիրն ստանալէ յետոյ:

Յօդ. 67.— Ամէն ծախք ելնելէն
ետքը՝ տարեկան 3 առ 100 արդիւնք
չը բերող կալուածներն և հեռաւո-

րութեան կամ այլ պարագայից պատ-
ճառաւ կանոնաւորապէս անտե-
սելն դժուարին եղողները՝ (ի բաց
առեալ անոնք որ չը ծախուելու պայ-
մանաւ կտակեալ են Ս. Աթոռոյ),
ծախելու, անոնց տեղ արդիւնաւոր
կալուած գնելու, նոր գետին ծախու
առնելու և կամ նոր շէնք շինելու
անօրէնութիւնք Տնօրէն ժողովոյ իրա-
ւասութեան ներքեւ կը գործադրուին
կալուածական Պաշտօնէից ձեռք և
կամ յարմար դատուած այլ եղա-
նակաւ:

Յօդ. 85.— Սոյն կանոնագիրը վե-
րաքննելի է Ազգային Երեսփոխանա-
կան ժողովով վաւերացման օրէն հաշ-
ուելով չորս տարի ետքը, վերաքնն-
ութիւնը Միաբանական Ընդհանուր
ժողովով կը կատարուի և ազգային
Երեսփոխանական ժողովոյ կը մատուց-
ուի ի վաւերացումն:

ԲԱՐԵՓՈԹԵԱՆ ԸՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ
Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻՅԱՆԱԿԱՆ
ԿԱՆՈՆԱԳՐԻ

Յօդ. 31.— Տնօրէն ժողովոյ պաշ-
տօնն է հաւանութեամբ Ս. Պատ-
րիարքի,

Ա. Ս. Աթոռոյ պաշտօնատարաց
կողմէ ներկայացուած ճշաւոր ծան-
րակիւ գործերը անօրինել, նախա-
պէս ստանալով անոնց կարծիքը և
դիտողութիւնը:

Բ. Ստորակարգեալ պաշտօնէից
ընտրութիւնները կատարել:

Գ. Վարչական հրահանգները և
անօրինութիւնները սահմանել:

Դ. Միաբանից ընդունելութիւնն
որոշել, ամբաստանութիւնները քնն-
նել, հրաժարում վճռել, աստիճանի
բարձրացման արժանաւորութիւնը
(բաց ի Եպիսկոպոսներէ) որոշել, և
ի գէպս մահուան միաբանից սեպհա-

կան գոյից վրայ կանոնական տրա-
մադրութիւնն ի գործ դնել:

Ե. Ս. Աթոռոյ վարկը պահելու
համար ի հարկին փոխառութեան,
ինչպէս նաեւ կաշուածական գնումի
եւ վաճառումի պէտքն ու պայման-
ները սահմանել եւ Ս. Պատրիարքին
ու Միաբանական Ընդհ. ժողովոյ
հաւանութիւնը եւ Ազգ. Կեդր. Վար-
չութեան արտօնութիւնը սահմանել
եւ գործանել ի գործ դնել:

Յօդ. 32.— Տնօրէն ժողովը ամէն
ամսագլուխ պաշտօնէից հաշիւները
ստանալով, կը յանձնէ զանոնք կեդ-
րոնի հաշուեքննիչին քննութեան, ո-
րուն դիտողութիւնները նկատողու-
թեան առնելու պարտաւոր է: Չորս
ամիսն անգամ մը Ս. Աթոռոյ ելեւ-
մտից վիճակը ստուգելով, աջակ-
ցութեամբ քննիչին, հարկ եղած
անօրինութիւնները կ'ընէ: Ամէն տա-
րեգլուխ անցելոյն հաշիւները կը
փակէ և յաջորդ տարւոյն պիտոճէն
պատրաստելով բացատրական տեղե-
կագրութեամբ կը ներկայացնէ միա-
բանական Ընդհանուր ժողովոյ:

Յօդ. 37.— Ընդհանուր ժողովն
կը գումարուի՝

Ա. Կանոնաւորապէս ամէն տարե-
գլուխ (Մայիս) Տնօրէն ժողովոյ հա-
մարատուութիւնն առնելու, վերջացող
ստորոյ մանրամասնեալ մասակարա-
ւական հաշիւները քննելու եւ յաջոր-
դին ելմտացոյցը պատրաստելու եւ քե-
տցնելու հաշիւները քե՝ յիշեալ ելմտա-
ցոյցն Ազգային Երեսփ. ժողովոյ վա-
ւերացման ենթարկելու, եւ՝

Բ. Պատահապէս երբ Ս. Պատ-
րիարքը, կամ Տնօրէն ժողովը մաս-
նաւոր խնդրոյ մը համար հարկ տես-
նեն և կամ Ընդհանուր ժողովոյ Ս.
Երուսաղէմի մէջ գտնուող անդամաց
մէկ երկրորդ մասը բացորոշ խնդրա-

գրով հայցեն անոր գումարումը :
Յօդ. 41. — Ամեն տարեգրութիւն
Միաբանական Ընդհ. Ժողովը Տնօրէն
Ժողովը համարատուութեան տեղե-
կագիրը և ելեւմտացոյցն ընդունե-
լով՝ իննեղէ յետոյ, իր կողմէն հա-
մարատուութեան տեղեկագիր կ'ուղ-
ղէ առ Ազգ. Երեսփ. Ժողովը, մի
առ մի նշանակելով ի նմին 32-րդ
յօդուածին տրամադրութեան հա-
մաձայն տարւոյն մէջ կատարուած
Վարչական, Տնտեսական, Ելմու-
կան, Բարեկարգական տնօրինութիւ-
նը, ինչպէս նաեւ վերջացեալ տար-
ւոյ մանրամասնեալ հաշուեցոյցը եւ
յայտոյ տարւոյ ելմուտը (պիտանեմ)
ի հաստատութիւն : Պիտանեմ պարսա-
ւորիչ է ներկայացնել Ազգ. Ժողովին,
սարեցումներն առ առաւելն երկու ա-
միս առաջ եւ հաստատելէ ետքը մի-
այն գործադրութեան դնել :

Յօդ. 47. — Ելմուտի տեսուչը կ'ընտ-
րուի Տնօրէն Ժողովին և համարատու է
նմա և պաշտօնն է Ս. Աթոռոյ ելմուտի
կանոնաւոր տնտեսութիւնը, կեդրոնի
հաշուեցոյցին հակադէմն ներքեւ :

Յօդ. 50. — Ս. Աթոռոյ ամեն տե-
սակ ելեւմուտը՝ ըստ 41-րդ յօդուածի
սրահադրութեան վաւերացեալ ու
հաստատու ելեւմուտացոյցին համաձայն
կը գանձուին կամ կը վճարուին ելեւ-
մուտի տեսչին ձեռքը Ազգ. Կեդր. Վար-
չութեան կողմէն կարգեալ մնայուն
հաշուեցոյցին մը հակադէմն ներ-
քեւ. որ համարաւոր է նոյն Վարչու-
թեան եւ պարսաւոր է՝ Կ. Պոլսոյ մեջ
կազմուելիք «Երուսաղէմի խնամակա-
րութեան» հրահանգաց համեմատ
շարժիչ : Ելմուտացոյցէ դուրս արտա-
սովոր հատուցից գանձումը և ծա-
խուց վճարումը կը կատարուի Տնօրէն
Ժողովը մասնաւոր և պատճառաբան-
ծալ որոշմամբ, յիշեալ խնամակարու-

թեան հաշուաւորութեան եւ Ս. Պարսի-
սի հրահանգը :

Յօդ. 51. — Ս. Աթոռոյ փոխա-
ւական գործողութիւնը ելեւմուտից
Տնօրէն ձեռքը եւ Վարչ. Հաշուեցոյց-
նիցին հակադէմն ներքեւ կը կատար-
ուին. Տնօրէն Ժողովը որոշումը, Ս.
Պարսիսիին եւ Ընդ. Ժողովը հաշա-
ւորութիւնը, ինչպէս նաեւ Ազգ. Կեդր.
Վարչութեան արտօնութիւնն ստանալէ
յետոյ :

Յօդ. 67. — Ամեն ծախք ելնելէն
ետքը՝ տարեկան գէթ 3 առ 100
արդիւնք չբերող կալուածներն, և
հեռաւորութեան կամ այլ պարագա-
յից պատճառաւ կանոնաւորապէս
անտեսել զթուարին եղողները (ի բաց
առեալ անոնք որ չծախուելու պայ-
մանաւ կտակեալ են Ս. Աթոռոյ),
ծախելու, անոնց տեղ արդիւնաւոր
կալուած գնելու, նոր գետին ծա-
խու առնելու, և կամ նոր շէնք շի-
նելու տնօրինութիւնը Տնօրէն Ժողո-
վոյ իրաւասութեան և հաշուեցոյցին
հակադէմն ներքեւ կը գործադրուին
կալուածական պաշտօնէից ձեռքը և
կամ յարմար դատուած այլ եղանա-
կաւ. պայմանաւ տակայն որ 31-րդ
յօդուածին վերջին հաստատութիւն
սրահադրութիւնները ի գործ դրուած ըլ-
լան կանխաւ :

Յօդ. 85. — Երուսաղէմի միաբա-
նութեան ներքին կանոնագիրը կը
պատրաստուի և կամ արդէն ի գոր-
ծադրութեան եղող կանոնագիրը փո-
փոխութեան կ'ենթարկուի, ըստ տրա-
մադրութեան 48-րդ յօդուածի Ազգ.
Սահմանադրութեանի ձեռն Կեդրոնա-
կան Վարչութեան, որ միաբանութեան
կարծիքը ստանալէ յետոյ կը ներկա-
յացնէ Ազգ. Ժողովը ի վաւերացումն :

Անդամ Երուսաղէմի Երեմի
Ա. Աղապար Գ. Փափազեան
Մ. Երեմեան

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ք Ի Ր

Ա Տ Ե Ն Ա Պ Ե Տ Ա Ց Դ Ի Ի Ա Ն Ի

Ի ՄԱՍԻՆ ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ԱՄԲԱՏԱՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ամենապատիւ

Տ. Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս Արարունի

Պարսիսի Հայոց Թուրքիոյ եւ Նախագահ Ազգ. Ժողովը

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր :

Ազգ. Երեսփ. Ժողովը 8 Յուլիս 1911-ի
Ը. Նիստին մէջ, Ատենապետաց Դի-
ւանի նախաքննութեան ենթարկած էր
Ազգ. Երեսփոխան Ա. Վառժան Էֆ. Ի
ամբաստանադիրը, ի մասին նախկին
Պատրիարք Օրմանեան Ս. Ի միեւնոյն
ատեն պաշտօն տալով իրեն վերաքննե-
լու օրինական կէտերը Սորբոնական
կան Յանձնաժողովոյ տեղեկագրին, որ
մատուցուած էր Ազգ. Ժողովին 22 Հոկ-
տեմբեր 1910-ի Նիստին :

Ատենապետաց Դիւանը առաջին ան-
գամ հրաւիրուեցաւ ի նիստ 22 Սեպտեմ-
բեր 1911-ին, Ազգ. Ժողովոյ դէմ Ատենա-
պետ Հրանտ Ասատուր Էֆ. Ի կողմէ, որ
հաղիւ երկու նիստ Ատենապետից յետոյ,
Ազգ. Ժողովոյ Ա. Ատենապետ Մանուկ
Էֆ. Ազարեան վերադարձաւ Երուսաղէ և
վարեց Դիւանին Ատենապետութիւնը մին-
չեւ վերջ :

Դիւանը իր կազմութենէն յետոյ, տե-
ղեկանալով Ազգ. Ժողովոյ կողմէ իրեն
յանձնուած երկու խնդիրներուն, սկզբուն-
քի կարեւոր հարց մը նկատուելիս առ-
նաւ : Անդամներէ ոմանց կողմէ դիմել
տրուեցաւ ի Ս. Ազգ. Ժողովոյ ստանձնած այս
քննութիւնը կը հակասէ Ազգ. Սահմանա-
դրութեան 5 և 6-րդ յօդուածներու տրամա-
դրութեանց, որուն համեմատ ժողովը իրա-
ւունք ունի ամբաստանութեան ներքեւ
առնելու և դատելու Պատրիարք մը որ

պաշտօնի վրայ է և առ այդ գործադրուե-
լիք պայմաններն ալ որոշուած են նոյն
յօդուածներով, իսկ Պատրիարք մը պաշ-
տօնէ դադարելէն յետոյ վիճակաւոր եղիս-
կապուած կարգը կ'անցնի և իրան ժողո-
վոյ անկ է ըստ կանոնի տնօրինել պէտք
եղածը : (Տես Սահմ. յօդ. 7) :

Այս վերջին տողերէն կը հասկցուի որ
պաշտօնէ դադարած Պատրիարքի մը ամ-
բաստանութեան քննութիւնը, իրան ժո-
ղովոյ յատուկ գործ մ'էր և Օրմանեան
Ս. Ի դէմ ամբաստանութիւն ներկայաց-
ուած պահուն, ինքն պաշտօնէ դադարած
էր արդէն և Պատրիարքական աթոռին
վրայ կը գտնուէր ուրիշ Պատրիարք մը,
որով Պատրիարքի ամբաստանութեան քն-
նութեան ու է գործ չկար մէջտեղ : Եւ
արդէն Պատրիարքի ամբաստանութեան
պարագային, Ատենապետաց Դիւանի պաշ-
տօնը դժող ներքին կանոնագրի 84-րդ
յօդուածէն ալ կարելի է ճշտել թէ, Սահ-
մանադրութեան այդ արամադրութիւննե-
րը կը վերաբերին պաշտօնի վրայ գտնուող
Պատրիարքներու :

Ատենապետաց Դիւանը անձեռնառ
պիտի համարէր զինքն այս քննութեան,
մասնաւորապէս որ այս գործին նախաքննու-
թիւնն ալ իրեն յանձնուած չէր, ըստ կանոնի
Սորբոնական Կանոնադրութեան 1-րդ
առաջ, սակայն նկատելով որ Ազգ. Ժո-
ղովը իրեն օրէնագիր մարմին՝ օրէնքին ո
և է մէկ մով կէտին մեկնութեան միակ
ձեռնառ մարմինն է, դարձեալ նկատե-

լով որ Ազգ. Ժողովը այդ ամբաստանութիւնը իւրացուցած և խորհրդարանական քննիչ մարմին մը կազմած էր որ երկար քննութիւններէ յետոյ աւարտած էր իր աշխատութիւնը և տեղեկագիր մը բերած, վերջապէս նկատելով որ քննութեան արդիւնքին սպասող ամբաստանեալ մը կար որ հոգեւոր պաշտօն կատարելէ ալ զրկուած էր 3 տարիէ ի վեր, և Ազգ. Ժողովը ընդդէմ կամ ի նպաստ վճիռ մը արձակելու պարտաւորութեան ներքեւ կը դանդաղէր, Ատենապետաց Դիւանս, քուէից մեծամասնութեամբ որոշեց ձեռնարկել իրեն յանձնուած պաշտօնին:

Նախ և առաջ որոշուեցաւ քննել Ա. Վառժեան էֆ. ի ամբաստանութիւնը, ուստի կարգացուեցաւ Ազգ. Ժողովոյ ուղղած և 5 կէտերէ բաղկացեալ ծանօթ ամբաստանագիրը, որ հրատարակուած է Ժողովոյ Ատենագրութեանց մէջ և պէտք տեսնուեցաւ այս մասին լսելու հաւելու Վառժեան էֆ. ի լուսաբանութիւնները և բերանացի տեղեկութիւնները:

Վառժեան էֆ. պատասխանելով Դիւանսին հրաւերին, ներկայ գտնուեցաւ մեր 19 Հոկտեմբեր 1911 թ. Նիստին և իրեն հետ բերաւ ռուսերէն ընդարձակ հատար մը հրատարակուած Դաշնակցականաց գործին առթիւ և որուն մէջ կը գտնուէր ռուս զեպան Պ. Զիսովիէֆի վերագրուած մէկ նամակը, ուղղեալ առ փոխարքան Կովկասի, ուր Օրմանեան Ս. ի նախարգման Պ. Նիկոլայէվի ունեցած տեսակցութեան վերաբերեալ տեղեկութիւններ կան, յիշմամբին գումարուած ընդհանուր ժողովին իբր թէ կուսակցական հանգամանքին, կուսակցականները խելքի բերելու և Սինոդի իրաւասութեան մասին, որոնք ամբաստանութեան գլխաւոր հիմերը կը կազմէին: Վառժեան էֆ. յատենի Դիւանսին զրքին կարեւոր մասերը թարգմանելէ զատ, ի պատասխանի Ատենապետ էֆէնտի հարցման յայտարարեց թէ ինք բացի այս գրքէն, ու է փաստ չունի իր ամբաստանութիւնը հաստատող, որովհետեւ նախկին Պատրիարքին դէմ անձնական հակառակորդ մը չէ և առ այդ փաստ ճարեւել չէ նետամտած, բայց այս հատորին մէջ պատահաբար տեսնելով դեսպա-

նին այդ նամակը, որուն մէջ կան զանազան յայտնութիւններ, նախկին Պատրիարքին զիրքին, պաշտօնին և աղքին կողմէ իրեն ցոյց արուած վստահութեան անհամապատասխան, հարկադրուած է պահանջել այս քննութիւնը:

Դիւանս նոյն ռուսերէն հատորը և թարգմանութիւնը առնելէ յետոյ, առանձինն խորհրդակցելով պէտք տեսաւ Վառժեան էֆ. ի ամբաստանութեան բոլոր կէտերը հաղորդել Օրմանեան Ս. ի և որոշեալ որ մը հրաւիրել զինքը ներկայանալու Դիւանսին և իր բացատրութիւնները տալու:

Ատենապետաց Դիւանսի 17 Հոկտեմբեր 2. Նիստին Օրմանեան Ս. անձամբ ներկայացաւ և ամբաստանութեան հիմ կազմող կէտերուն մի առ մի պատասխանեց բերանացի և իր գրաւոր պատասխաններն ալ յանձնեց: Իր բերանացի խօսքերն ուրոնք Դիւանսին մանրամասն Ատենագրութեան մէջ նշանակուած են, ի հարկին կարգացուելու համար Ազգ. Ժողովոյ մէջ, կարելի է ամփոփել հետեւեալ կերպով: «Ռուսիոյ դեսպանատան թարգմաններէն երկրորդական հանգամանք ունեցող մէկը եկած էր ինձ տեղեկանալու համար որ 1906ին յիշմամբին գումարուած եկեղեցական ժողովը, ու է առնչութիւն ունէր թրքաշայոց հետ, պատասխանեցինք թէ այդ ժողովը տեղական հանգամանքով կը գումարուէր՝ կրթական և տնտեսական խնդիրներով զբաղելու համար, հետեւաբար թրքաշայոց հետ ու է կապ չունէր, նոյնիսկ տեղեկութիւն ալ չկայ Պատրիարքարան իր գումարման մասին և ինչ որ կը կարգացուի Կովկասի թերթերուն մէջ, այն միայն յայտնի է» Օրմանեան Ս. բացէ ի բաց մերժեց թէ ինք Կովկասի իրաւասութիւնը Սինոդին ենթարկելու ու է է ձգտում ունեցած լլայ, ինչհետեւ յայտնեց թէ Կովկասի իրաւասութիւնը ընդարձակելու կողմը դանդաղ է միշտ, իսկ կուսակցականները խելքի բերելու մասին ալ ու է խօսք չէ եղած, մանաւանդ թէ ըսաւ այդ բառին թարգմանութիւնն ալ ճիշտ չէ, որովհետեւ ռուսերէն բնագրին մէջ գրուած բառը կը թարգմանուի զգացմէն ոչ թէ խելքի բերէք, և

այս երկուքին մէջ իմաստի զանազանութիւնը ակնհայտ է:

Օրմանեան Ս. աւելցուց նաեւ որ դեսպանատան թարգմաններէն Պ. Նիկոլայէվի հետ իր այս տեսակցութիւնը ունեցած պահուն, իշմամբին գումարուած ժողովը փակուած էր արդէն, իսկ նոյն ռուսերէն հատորին մէջ գրուած ուրիշ հատուած մը թէ ինք գրեթէ զրկուած է իշմամբնայ եպիսկոպոսներուն և անոնց մէջ ակնարկութիւններ կան կուսակցականաց մասին, ճիշտ չէր ամենեւին, ու Պոլսոյ 12 եպիսկոպոսներէն Սրիմեան Ս. Կաթողիկոսի ուղղուած գիր մ'էր յիշուածը, որուն մէջ անցքերուն վերաբերեալ:

Օրմանեան Ս. ի վերոնշանակեալ յայտարարութիւններէն զատ, յիշուած եպիսկոպոսաց գիրը հարկ էր գտնել այն յուսով որ թերեւս լուսաբանութիւն մը տար խնդրոյն վրայ: Դիւանս այդ գիրը ինչպէս և զայն ներփակող Օրմանեան Ս. ի Պատրիարքական պաշտօնագիրը կարգալէ յետոյ, վերահասու եղաւ թէ ու է կերպով առնչութիւն չունէր քննելի խնդրոյն հետ և տարբեր պարագայի մէջ ուղղուած էր այն:

Թեր ու գէմ յայտարարութիւնները լսուելէ յետոյ, Դիւանս գրաւորապէս հրաւիրեց Վառժեան էֆ. ն որ եթէ նոր ապացոյց կամ ուրիշ փաստ ունի իւր որոշ ամբաստանութեանց իբր հիմ ծառայող, հաղորդէ: Ասոր պատասխանած էր թէ ոչինչ չունի նոր, բայց երբ տեղեկանայ նախկին Պատրիարքին առած բացատրութեանց ինքն ալ կը պատասխանէ պէտք եղածը, ուստի վերադառնելով իր իրաւունքը խօսելու յատենի Ազգ. Ժողովոյ, նոր լուսաբանութիւն մը չէր հաղորդուած նոյն խնդրոյն վրայ:

Դիւանս՝ ներկայացեալ ռուսերէն հատորին հայերէն թարգմանութեան հարադատութիւնն ալ քննեց մասնաւոր կերպով և իր աշխատութիւնը լրացուցած համարելով առաւ հետեւեալ որոշումը:

1.— Նկատելով որ՝ հրատարակուած ռուսերէն հատորէն զատ չկար ու է գրաւոր փաստ հաստատող այն ամբաստանութիւններն որոնք կային Վառժեան էֆ. ի գրութեան մէջ:

2.— Նկատելով որ այդ ամբաստանութիւններն հաստատող վկայութիւն ալ չկար ու է մէկէն, Պ. Նիկոլայէվի և Օրմանեան Ս. ի միջեւ ակնարկուած տեսակցութիւնը պատմուած կերպով տեղի ունեցած ըլլալուն համար:

3.— Նկատելով որ Օրմանեան Ս. յայտարարած է որ այդ խօսակցութիւնը խեղաթիւրեալ և աշխտիւտեալ ներկայացուած է և Դիւանս չունէր ու է հնարաւորութիւն ստուգելու նոյն թարգմանէն այս խօսակցութեան իսկութիւնը:

4.— Նկատելով որ վերոյիշեալ ռուսերէն հատորը, ոչ թէ դատական վճիռով վաւերականութիւն ստացած հրատարակութիւն մ'էր, այլ պարզ հարցաքննութեան գիր մը որ դատավարութեան հիմ չեղած չէր կրնար ունենալ պահանջուած վաւերական հանգամանքը:

Հետեւաբար Վառժեան էֆ. ի ամբաստանութիւնը անհետեւանք թողուց, Տօքթ. Ծէլալ էֆ. ի ձեռնպահութեան փոխարէն՝ միւս անդամներու քուէից միաձայնութեամբ, ի բաց առեալ Պալաքեան Տ. Գրիգորիս Վ. է և Արիստակէս Գաղաթեան էֆ. է, որոնք ներկայ կը գտնուէին միայն ի հարկին լուսաբանութիւններ տալու համար, իրեւ ամբաստանող Օրմանեան Սրբազանի:

Դիւանս այս նախաքննական աշխատութիւնը եզրակացնելէ անմիջապէս վերջը, ձեռք առաւ խորհրդարանական յանձնաժողովոյ տեղեկագիրը և գլուխ առ գլուխ կարգալէ յետոյ իւրաքանչիւր գլուխի մասին Ա. Գաղաթեան էֆ. ի դիտողագիրն ալ ունեցաւ ի նկատի և անաւարակ կապայ ներկայացնել Պալաք. Ժողովի իր քննութեան արդիւնքը:

Մանրամասնութեան մէջ մանրէ տառաջ կապանք տեղեկացնել որ մեր պաշտօնակիցներէն Գրիգորիս Վ. Պալաքեան և Գաղաթեան էֆ. զիտել առին թէ, խորհրդարանական յանձնաժողովը ի նկատի չէ առած իրենց բերանացի և գրաւոր ամբաստանութեանց ամբողջութիւնը, առ որ Ատենապետաց Դիւանս առաքելեց թէ պաշտօն չունէր ու է նոր քննութիւն կատարելու խնդրոյն էութեան և մանրամասնութեան մասին, այլ պիտի բաւ հանա-

նար կարծիք յայտնելով թէ դործը օրինա-
ւոր կերպով քննուած է թէ ոչ, ուստի
այս քննութիւնը կատարեց միայն առանց
պէտք տեսնելու ամբաստանադիրները աչքէ
անցնելու, արուած պատասխանները որո-
շելու և նոր դատական քննութեան մը
ուղղութիւն տալու խնդրոյն, որ հաւա-
նականաբար շատ երկար պիտի տևէր:

Անցողակի միայն այս կէտը դիտել տա-
լով՝ կուգանք բուն Սարգստարանական
յանձնաժողովոյ տեղեկագրին մանրամաս-
նութեանց:

Գ. Գլուխով խօսուած է Օրմանեան
Ս. փ վերաբերեալ հակասահմանադրական
արարքներուն վրայ: Քննիչ Յանձնաժողովը
այս մասին իր քննութեան աւարկայ եղած
խնդիրները պաշտօնագիրներէն ստեղծած
և ամբաստանողներու գրաւոր ամբաստա-
նութիւններն ու բերանացի տեղեկութիւն-
ներն ստացած ըլլալով իւրաքանչիւր կէտի
մասին իր եզրակացութիւնը յառաջ բե-
րած է: Դիւանս այս գլուխին մէջ կա-
տարուած քննութիւնը օրինաւոր կը գտնէ
և համաժող է որ իբրեւ հակասահմանա-
դրական արարք մասնաւոր եղած խնդր-
ները, ծնունդ էին աւելի օրուան դժնդակ
քաղաքականութեան և բռնապետական
դրութեան, որուն ներքեւ ազգին գոյու-
թիւնը և Պատրիարքարանի դիրքը պահ-
պանելու համար ձեւի մէջ գիշումներ և
ղած են:

Դ. Գլուխը կը վերաբերի հաշուական
խնդիրներու, որոց մասին Յանձնաժողովը
քննութիւն չէ կատարած, իբրեւ իր իրա-
ւասութեանէն վեր խնդիր մը:

Ե. Գլուխը կը վերաբերի Օրմանեան
Ս. փ Իզլէթ և Թաթին բաշաներու հետ ու-
նեցած յարաբերութեանց, իրեն և իրենե-
րուն պատուանշաններ առնելուն, Օրման-
եան Ս. փ գիմարներուն վանաւելուն ևն.:
Քննիչ Յանձնաժողովը կ'եզրակացնէ թէ
«այս բոլորը համարատուութեան մաս
կազմելուն ի հարկէ առանձին քննութեան
պիտի ենթարկուին»: Ուրեմն Յանձնաժո-
ղովոյ տեղեկագրէն կը հասկցուի թէ տա-
կաւին կան քանի մը կէտեր որոնք պէտք
է քննելն համարատուութեամբ, սակայն
Դիւանս՝ դիտել կուտայ թէ, Սահմանա-
դրութեան ու է մէկ յօդուածով պատրի-

արքները անհատապէս համարատուութիւն
ներկայացնելու պարտաւոր չեն Ազգ. Ժո-
ղովին, և Օրմանեան Ս. փ առանձին հա-
մարատուութիւն պահանջելու իրաւունք
ալ չկայ, ուստի հարկ էր որ այս խնդիր-
ները իբրեւ իր անձին վերաբերեալ դործեր
քննուէին նոյն Յանձնաժողովոյ կողմէ,
և ուղիղ կամ սխալ եզրակացութեան մը
յանգէին: Այս մասին հարկ եղած բացա-
րութիւնը, պէտք է ստանալ Քննիչ
Յանձնաժողովոյ տեղեկագրէն:

Զ. Գլուխը կը վերաբերի հակակարծիք
ժողովականները ստատելուն: Այս մասին
Յանձնաժողովոյ եզրակացութիւնը օրինա-
ւոր կը գտնէ Դիւանս ինչպէս նաեւ է.
գլուխին այսինքն Սասունի կոտորածի
տեղեկագրին անյայտացման խնդրոյն, Ը.
Ազգամարտի ուղղութեան առթիւ բե-
րու պարագային Թ. Միջագիւղի և Պէ-
շիքթաշի գերեզմանատուներու նկատ-
մամբ պարզած տեսութիւններուն և
եզրակացութիւններուն, որոնց մէջ օրի-
նաւոր և պաշտօն քննութիւնը կատար-
ուած և դատաւարութեան պարագայ
երևան չգալէն վատ, ընդհակառակը հաս-
տատուած է թէ Պատրիարքարանը այդ
արհաւիրելի չրջաններու մէջ կրցած է ընել
հնարաւորը ազգին իրաւունքները պաշտ-
պանելու համար:

Ժ. Գլուխը կը վերաբերի Արմենակ
Գարակէօզեանի սպաննութեան խնդրոյն:
Այս ամբաստանութեան մէջ Օրմանեան
Ս. փ վերաբերեալ մասը այնչափ է միայն որ
հանգուցելոյն պարագայներուն կողմէ և
ղած գիմարին վրայ չէ բողոքած ձեռնհաս
խիտնութեան Գարակէօզեանի մարմնաց
վրայ տեսնուած խոչտանդման նշաններու
համար: Սակայն երկու վկայներէ միոյն
բերանացի յայտարարութիւնը այն է որ
«առ ահի խնդիրը պարզել չեն ուղած»:
Այս վկայութեանէն կը հասկցուի թէ Գա-
րակէօզեանի պարագայները, օրուան դառն
վիճակը և իրենց սպաննացող վտանգը
տեսնելով, չեն ուղած յառաջ երթալ գոր-
ծին մէջ, որ չէր կրնար տալ ու է արդիւնք
մը, ուստի Դիւանս օրինաւոր կը գտնէ
քննիչ Յանձնաժողովին եզրակացութիւնը
նաեւ այս մասին:

Տեղեկագրին ԺԱ. գլուխը կը կազմէ

Լահէյ քաշուած հեռագիրը, որու մասին
Յանձնաժողովը առանձին քննութիւն կա-
տարելով և ստանալով Օրմանեան Ս. փ տե-
ղեկութիւններն եզրակացուցած էր թէ
նրեղի պէտք է համարիլ դործուածը: Դի-
ւանս կատարեալ գիտակցութեամբ իր կար-
ծիքը տալու համար այս մասին, հարկ տե-
սաւ ամբողջացնել տեղի ունեցած քննու-
թիւնը և դիմեց իւր Ատենապետին միջո-
ցաւ Գարբիէլ էֆ. Նորատուեկեանի խնդ-
րելով վկայութիւնը և ստացաւ հետեւեալ
նամակը.

Վսեմաշուք Ատենապետ էֆէնտի

Ազգային Երեսօխոսանական Ժողովոյ,

Ատենապետաց Դիւանը՝ Ձեր վսեմու-
թեան միջոցաւ փափաք յայտնած է լսել
իմ վկայութիւնս, նախկին Պատրիարք
Օրմանեան Սրբազանի դէմ յարուցուած
11րդ խնդրոյն, այն է՝ 1899 Մայիս ամ-
սոյ մէջ Լահէ քաշուած հեռագրի մը նկատ-
մամբ:

Թէեւ մտադրած էի այդ մասին ունե-
ցած տեղեկութիւնս հաղորդել յատենի
անդ Ազգային Ժողովոյ, սակայն նկատե-
լով որ պատուարժան Դիւանդ կը խնդրէ
կանխէ կը փութամ ամփոփել հետեւեալ
կերպով՝ դիտեցած այդ մասին, յիշողու-
թեանս ներած սահմանին մէջ:

Արհեստանոց—Գարակէօզեան Խնամա-
կալութեան մէկ նիստին վերջերս էր ո-
րուն ներկայ էին այդ խնամակալութեան
անդամներն Պատրիկ Կիւլպէնկեան,
Արարիկ Ստասեան և Սեպուհ Տէմիրճի-
պաշեան էֆէնտիները, խօսք դարձաւ
օրուան ազգային դժնդակ կացութեան
վրայ, և Օրմանեան Սրբազան մտեր-
մաբար պարզեց վիճակին ծանրութիւնը և
յայտնեց միանգամայն թէ Արքունիքէն
կրկին ստիպանօք պահանջումներ եղած
են Լահէի խաղաղասիրական Վեհաժողովոյ
առթիւ, յանուն Թուրքիոյ Հայոց՝ պատ-
ուիրակութիւն մը առաքուած ըլլալուն
վերաբերմամբ:

Ի նկատ առնելով որ այդ պահանջումն
աղայական է, քանի որ ակնհայտ յայտնի
էր որ ըստ դիւանագիտական կանոնաց
վեհաժողովն տէրութեանց մէջ նախապէս
տրուալ ծրագրէն դուրս այլ խնդրով զբա-

ղելու իրաւունք չունէր, ներկայքս բռնիք
թէ այդ պատուիրակութիւնը ու է գործ-
նական արդիւնք չովտի աւնեւայ, և թէ՝
մեր կարծեօք՝ Արքունեաց կողմէ տեղի
ունեցած այդ պահանջման ձեւակերպական
զոհացումն տալով ազգը բնաւ վնաս մը
չը կրէր: Այս առթիւ Սեպուհ էֆ. Տէմիր-
ճիպաշեան իրաւամբ դիտել տուաւ թէ
ընդհակառակը հեռագիրը օգնու իսկ
կ'ունենայ, հալածանաց մասամբ առջեւ
կ'առնու, փոխանակ արծարծուելուն ան-
տեղի կատկածանաց հետեւանօք:

Ձեմ յիշեր այն ատեն հեռագրին տե-
սած ըլլալս, սակայն այդ պարագայն կա-
րեւորութիւն չունի ըստ իս:

Գալով 1907ի Լահէի երկրորդ Վեհա-
ժողովին, ինչպէս յայտնի է, ո'ւ է հե-
ռագիր արուած չէ անոր Պատրիարքարանի
կողմէ:

Մնում խորին յարգանքով Ձեզ
Գ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ

Բերա, 1/14 Դեկտ. 1911

Դիւանս այս խնդրոյ վերաբերմամբ
հարկ կը համարի դիտել տալ թէ տեղի ու-
նեցած իրողութիւնը յանցանք մը չկազմեր,
մանաւանդ թէ դառն վիճակի առջեւ ի
գործ դրուած այսպիսի միջոց մը, ազգին
սպաննացող վտանգի մը դէմ ձեռք առ-
նուած զգուշական միջոց մ'էր, պարագայ
մը ուրկէ խուսափել կարելի ալ չէր, ըստ
որում Եզիպտոս և Պուլկարիա Ազգ. Պա-
տրիարքարանի իրաւասութեան ներքեւ
կը գտնուէին և Ձերազ էֆ. կ'ուզէր ներ-
կայանալ Լահէի Վեհաժողովին յանուն այդ
երկու վիճակներուն:

Տեղեկագրին վերջին գլուխը կը կազմէ
Կ. Տէրունեանի ամուսնալուծական գործը:
Այդ խնդրոյն մէջ Պատրիարքարանը իր
իրաւասութեանէն դուրս եղած է այնպիսի
տեղեկատուութիւններ ընելով, որոնք իրմէ
եղած հարցումներուն պատասխաններն ալ
չէին: Սակայն հանգուցեալ Կարապետ էֆ.
Տէրունեանի վերաբերեալ տեղեկատուու-
թեան էութեան անգործառնալով, կը
տեսնենք որ նպատակ ունեցեր են արգէն
Կ. Պօլսէն հեռացած և կառավարութեան
ազդեցութեանէն բոլորովին ազատած անձի
մը մասին անորոշ խօսքերընելով, ապահովել
նախ Յակոբ փաշայի գոյքերուն թէրէքէի

գործողութիւնը՝ որուն մէջ աննպաստ կէտեր տեսնուած են նոյնիսկ Պատրիարքարանի առ անձնաշնորհմանց տեսակէտով, երկրորդ ապահովել ազգին համար նիւթական օգուտ մը, ինչպէս յայտարարած է յատենի քննիչ յանձնաժողովոյ հանգուցելոյն եզրայրը Օննիկ էֆ. Տէրունեան:

Յամենայն դէպս սակայն, Դիւանս այս երկու պարագայները աչքի առջեւ ունենալով մեղադրելի կը գտնէ ձեռք առնուած միջոցը, նոյնիսկ վերահասու եղած ըլլալով հանդերձ որ Օրմանեան Ս. Բ. վերագրուած դերը աւելի նուազ է քան անոնց՝ որոնք անպաշտօն խորհրդատուութիւններով պատճառ և առիթ եղած են այդ քաղաքի գրուելուն: Այս վերջին կէտը, սոյն խնդրոյն մէջ մեղմացուցիչ պարագայ նկատելով, Դիւանս գնահատութիւնը կը թողու Պատկ. Ազգ. Ժողովոյ:

Ատենապետաց Դիւանս այս կերպով լրացնելով իրեն յանձնուած աշխատութիւնը, կուգայ աւելցնել թէ հակառակ օրինական և կանոնական ամէն բացորոշ տրամադրութեանց թէ, ամբաստանողը չեն կրնար ունենալ քննութեան պարագային մասնակցիլ Քննիչ Յանձնաժողովոյ, պարագայ մը որ Օրմանեան Ս. Բ. վրա տուած վերջին անգամ Դիւանսի ներկայացած պահուն և նոյնը կրկնեց իր գրաւոր բացատրութեանց մէջ, Ատենապետաց Դիւանս ընդունեց անդամակցութիւնը Տ. Գրիգորիս Վ. Պալաքեանի և Արիստակէս էֆ. Գալարեանի, որպէսզի անոնց հազորդած լուսաբանութիւններէն աւելի օգտուէ և արդարութիւնը երեւան գայ աւելի որոշ կերպով: Իսկ Խնդիր էֆ. Սիմոնեան որ Վաւան էֆ. Բ. յարուցած ամբաստանութեան քննութեան մասնակցած է, մեր եզրակացութեան համաձայն գտնուած

է, ինչպէս ցոյց կուտայ Ատենադրութիւնը, երեսփոխանութենէ դադրելէ յետոյ, չմասնակցեցաւ այլեւս Դիւանսի և իրեն տեղ նոյն Դիւանէն Սմբատ էֆ. Քեաթիկոսան Ազգ. Ժողովոյ որոշմամբ հրաւիրուեցաւ ներկայ գտնուելու, բայց եղած հրաւերին պատասխանելով յայտնեց թէ հարկադրուած է գործով Զմիւռնիա ուղեւորիլ ու այդ պատճառաւ չպիտի կարենայ մասնակցիլ Դիւանսի ստանձնած աշխատութեան, իսկ իրաւասութեան Դիւանէն Տ. Գրիգորիս Վ. Վ. իբրեւ պատգամաւոր էջմիածին ուղեւորելէ յետոյ, Ազգ. Ժողովոյ որոշմամբ Տօքթ. Թէրզեան էֆ. կանոնադրապէս մասնակցեցաւ մեր նիստերուն և Դիւանսի գործերը ամբողջովին ուսումնասիրելով, կարեւոր աջակց մը եղաւ մեզ ստանձնուած գործը ի գլուխ հանելու համար: Գալով Խմբագրութեան Դիւանսի Ատենապետ Տր. Թիւլեան էֆ. Բ. Վաւան էֆ. Բ. ամբաստանութեան նախաքննութեան մասնակցելով, համամիտ գտնուեցաւ Դիւանսի եզրակացութեան, բայց վերջին նիստերուն բացակայ ըլլալով, չկրցաւ ստորագրել հաւաքական տեղեկագիրը, իսկ Տ. Մաղաքիս Ս. բնաւ չմասնակցեցաւ իբրեւ անդամ Խորհրդատական Քննիչ Յանձնաժողովոյ:

Ընդ գրոյս կը վերադարձնենք Պատ. Ազգ. Ժողովի, Դիւանսի ԺԱ. նիստերու մանրամասն Ատենադրութիւնը, Օրմանեան Ս. Բ. գրաւոր բացատրաւորը Վաւան էֆ. Բ. պատասխանաւորը նոր ապացոյցի կամ վկայութեան մասին իրեն ուղղուած հարցման ի պատասխան:

Դիւանս տեղեկաբեր կարգած է իրեն Տր. Թէրզեան էֆ. Բ.:

4 Դեկ. 1911

Ատենապետաց Դիւանի

»	Պատգամաւորական Դիւանի	»
»	Համադրական	»
»	Իրաւասութեան	»
»	Նախաձեռնութեան	»
»	Կալուածոց	»
»	Խմբագրութեան	»
»	Քննիչական	»
»	Յարաբերութեան	»

Մ. ԱԶԱՐԵԱՆ

Տր. Գ. ՆԱԼԲԱՆ
Ս. ՊՈՅՈՒՆԵԱՆ
Տր. Ս. ԹԵՐԶԵԱՆ
Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ



4196



41064